לעולם יכנס אדם בכי טוב. מדקדק ר"ת מדמקדיס כניסה ליציאה דנכנס מעיר אחרת מייני מדליף ברים פסחים (דף ל. ושם)[ט] מאברהם דמנפרא סגי לזרוח מלות דכתיב וישכם אברהם בבקר ודלמא משום כי טוב הוא דלא השכים אלא ודאי מבינו לא שייך למימר שיצא בכי טוב שמכיר המוקשים והפחתים ואע"ג דהכא מייתי קרא ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר משמע דמביתו נמי מיירי יש לומר דכיון דהוא סכנתא חשיב כמו לעיר אחרת ובפ"ק דתענית (דף י:) מייתי קרא דהבקר אור ור"י אומר דאין לדקדק בזה דאורחיה דגמרא בהכי בפרק במה מדליקין (שבת דף לד:) בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ובפרק עושין פסין (עיריבין דף כא.) נמי אמרינן אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד והא דיליף מוישכם אברהם בבקר שפיר יליף דמשום כי טוב לא היה צריך לאחר כיון דאזל לדבר מצוה דשלוחי מצוה אין מזיקין[ט]: **שמלאך** המות מפקיד שם כליו. [ט] לא גרסינן שנאמר למכמש יפקיד כליו דגבי עשרה מסעות של סנחריב כתיב האי קרא (בישעיה י) בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו: **מהו** להציל עצמו בממון חבירו. איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש: **דלא** שביק להו לאחלופי. נתרוייהו כתיב וילילה של שעורים שלא נטולה ע"מ לשלם עדשים ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה: ה"ג

[ט]לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר [1]ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר [2]לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בעדך ואומר [3]מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תימא ה"מ בליליא אבל ביממא לא תא שמע לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך וכי תימא ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא בעלמא טפי מעלי ת"ש מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב [9] רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי דכתי' [4]כי עלה מות בחלונינו ת"ר רעב בעיר פזר רגליך שנא' [5]ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה [לגור] (ויגר) שם ואומר [6]אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא ה"מ היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות לא ת"ש [6]לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה ת"ר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבויי ומסגי ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה ת"ר כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר וה"מ דלית בהו נקבה: יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא מר א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקינה ילדה מלקטת לו לבנות זקינה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן אמר להן אי הכי [3]אימא לכו מלתא דשויא לתרוייכו [7]כי תצא אש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה שהבערתי אני הציתי אש בציון שנאמר [8]ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר [9]ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה שמעתתא [3]פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו: [10]ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער [וגו'] מאי קא מיבעיא ליה אמר רבא אמר ר"נ טמון באש קמיבעיא ליה אי כר' [7]יהודה אי כרבנן ופשטו ליה מאי דפשטו ליה רב הונא אמר גדישים דשעורים דישראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חבירו שלחו ליה [כ]אאסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך אתה [ומלך] [ל]פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמרו גדישים דשעורין דישראל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים [מ] וקא מיבעיא להו [מא] מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים שלחו ליה [11]חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ שגזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו לאמאן דאמר לאחלופי היינו דכתיב חד קרא [12]ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים וכתיב חד קרא [13]ותהי חלקת השדה מלאה שעורים אלא למאן דאמר למקלי מאי איבעיא להו להני תרי קראי אמר לך דהוו נמי גדישים דעדשים דישראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב [14]ויתיצב בתוך החלקה ויצילה אלא למ"ד לאחלופי מאי ויצילה דלא שבק להו לאחלופי בשלמא הני תרתי היינו דכתיב תרי קראי אלא

בכי טוב. בעוד חמה זורחת ילין במלון ולא ימתין עד שתחשך ולבקר לא ישכים לצאת עד שיאיר. כי טוב ליצנא מעליא האור כי טוב כלומר טוב הוא לצאת בו וליכנס בו מפני המזיקין והליסטין: **חרב.** חרבו של מלאך המות: **אימה.** אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כך: **רתחא.** דבר: **סכר כוי.** סתם חלונות: **אם אמרנו כו'.** בארבעה אנשים מצורעים: **דליכא ספק נפשות.** במקום שמגלה שם: **תא שמע.** וסיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם אם יחיונו וגו': **וה"מ דליכא בהו נקבה.** דהתם משום נקבה הוא דעבדי: **דשוויא לתרוייכו.** אגדתא ושמעתתא בדבר אחד ושניכם שוין בה שתתרצו ותתפלו בה: **כי תצא מעצמה.** אנחנו גרמנו לו שקלקלנו והבטיח הקב"ה לשלם כאילו הוא הבעירה: **פתח הכתוב בנזקי.** שהזיק ממונו דכתיב כי תצא משמע מעצמה שהליק בתוך שלו והלכה ולקה בתוך של חבירו: **וסיים בנזקי גופו.** שקלאו מבעיר בידים: **משום חציו.** כזורק חץ שמזיק למרחוק דאיהו גופיה עביד הכא נמי איהו גופיה עביד ונפקא מיניה לחייבו בד' דברים אם הזיק בה אדם כדאמרינן בפ"ב (דף כג.): **אשר בשער.** סנהדרין זקני השער: **טמון באש קמיבעיא ליה.** מעשה בא לפניו במחנה שהרפו אנשיו גדיש של ישראל ונלך לשאול הלכה אם חייבין לשלם כלים הטמונים בתוכו כר' יהודה או פטורין כרבנן: **גדישין דשעורין הוו.** אקרא סמיך דכתיב[מ] ותהי חלקת השדה מלאה שעורין: **מלך פורץ.** גדר שדה אחרים לעשות לו דרך ולאוכלוסין שלו דאמרי' בפ"ב (דף ק:) דרך המלך אין לה שיעור: **מלאה שעורים כו'.** בדברי הימים: **מלאה עדשים.** בספר שמואל: **וילילה.** שלא ישרפוה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חבירו: ה"ג

מסורת הש"ס

[ט] פסחים ב. [וע"ש] תענית י: [וע"ש], [כ] [סנהדרין נט.], [ל] נעיל כב:, [מ] [לקמן סח.], [מא] [לקמן קח:], [מב] ב"ב ק: סנהדרין כ: [יומא עו:], [מג] [לפמ"ש תוס' גיטין סח. ד"ה וכתיב כו' דאע"פ שהפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין ויתא ג"כ הכא ועי' סנהדרין כב.], [מד] [דה"ר ל יא], [מה] [ד"ה שנאמר], [מו] [עי' תוספות פסחים ב. ד"ה יכנס ותוספות יומא כח. ד"ה אמר ומוהרן לא: ד"ה מהכא],

הגהות הב"ח

(מ) גמ' דפלשתים הוו וקא מיבעיא:

גליון הש"ם

גמ' רבא בעידן רתחא. עיין תוספות דשב"ש סימן קלה: שם מהו ליטול גדישין וכו'. עי' סנהדרין דף כ ע"ב תוד"ה מלך: תוס' ד"ה שמלאך וכו' לא גרס". עי' בגן המלך שבסוף תשובת גיגת וכליס מא"מ ור"ל אות כה:

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב. היולא לדרך יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה זורחת ולמחר יתמין עד הגץ החמה ויצא ולא יאמר טוב לו, שהאור טוב לו שנאמר באור כי טוב, ומה היא טובתו, מפני החיות ומפני הלסטים (פסחים ב.) אי נמי שלא יפול בבורות ובקעים שבעיר, שלא יעלולו עליו עלילות מרגל אתה או גנב (תענית י:). דשוויא לתרוייכו. שהתא מועלת לשניכם, כמו (אסתר ג) אין שוה להמיסם (סנהדרין לט.). פתח הכתוב בנזקי ממונו. דכתיב כי תצא אש, דמשמע מעצמה, וסיים בנזקי גופו. דקרי ליה מבעיר (לעיל כג.). אשו. הטולה את הבעירה, משום חציו. מייבו הכתוב, דאיהו קעביד דהוי מזוק מן (לעיל כב.). ומלך פורץ גדר. גדרות אמרים, לעשות לו דרך. לנדהו ולכרמו (סנהדרין כ:) לעשות לו דרך קלר מביתו לפרלסו או לכרמו (יבמות עו:) ולא יטה ימין ושמאל, וכפפרי בפרשת המלך נפקא לן מקראי, וגרלה בעיני דמלכתא לבלתי רוס לבבו מאחיו קדריש, גדלהו משל אחיו, כדדרשינן נמי והכהן הגדול מאחיו (רשב"ם ב"ב צט:).